

"מכתב בחולות"

מאת חיים באר

„מכתב בחולות“ / חיים באר
 קובץ סיפוריו של ישעיהו קורן
 שראה אור לאחרונה מפגיש אותנו
 עם מספר בוגר, בעל יכולת, המציג
 ליח בכל אחד משמונת סיפוריו ליציג
 צור מתח סמוי שאינו פוסק מתחילת
 הסיפור ועד סופו. אין המתח יציר
 ההתרחשויות החיצוניות, אלא מקורו
 בניגוד שבין הבהירות המסוורת של
 המסופר, הכתוב בלשון מדוייקת, ותכליתית, לבין שברי אי
 הבהירות המשולבים בתוכו, המגלים
 טפח ומכסים טפחיים, ומקורם בראשית
 שאינה כתובה, שהיא הסיבה להתרחשות
 המסופרת, ובאחרית ש אינה כתובה
 אף היא, והיא התוצאה ההכרחית של
 האירועים המסופרים. סיפור של ישעיהו
 קורן הוא בצינת תמונה אחת, אמצעית, הנחשפת
 מתוך פילם ארוך של תמונות המוכרות
 אך למחבר. ומעל מזער נגלה לקורא מתוכן, לשבריר של רגע, במהלך הסיפור, המתח המלווה את
 קריאת הסיפורים הוא כמתח הפוקד את מי שרואה עקבות אדם

* ישעיהו קורן: מכתב בחולות — סיפורים — דוצאת הקיבוץ המאוחד, ת"א, תשכ"ח, 162 עמ'.

על גבעת-חול. גותרו העקבות בלי בד, והמתח של העוקב גובר ככל שהעקבות מיטשטשים והולכים על ידי הרוח. לא בכדי השתמשתי במשל העקבות בחול: החול המכסה במחזוריות אכזרית, ללא לאות, על ההתרחשויות שהיו, חוזר בוואריאציות שונות ברוב סיפורי הקובץ של פנינו. החול הוא הכוח שהמספר נאבק עמו, בנסותו לתאר את העקבות שבעוד רגע יאבדו, או לחשוף את אשר כבר הספיק החול לכסות.

בסיפור „בת השוטר“ שב המספר המבוגר אל מושבת ילדותו, שבה „בין רחובות הומיאדם עבר הרחוב שלנו, אלא שהוא המה גרגרי חול; אפילו כביש לא פללו בו. — לצד הכרושים, ברחוב, עבר צינור מים שחור, מגולד ומכוסר בחול. הוא משך מים מכאר רחוקה. רק הילדים הגדולים ידעו היכן היא, ורק מר מאינן, האיש עם הקרפוליות ההרוקות שאכא חרש אצל, שמר עליה. היינו שוכבים על החול, מציגים לזרם השוטף, והיינו שומעים את המיית הרם בעורקינו, את דפי קות הלב. — — — בבוקר היה צל הברזשים על הרחוב והיינו בחול — היינו מגלים את החמרה שמתחתיו, חופרים בורות עמוקים בעומק של יד“ (עמ' 78). עתה, בבואו לשם, הרחוב סלול והחול מכסה את הציג נור. הנורים העוברים ברחוב אינם יודעים דבר על החיים שרחשו, וקורן מצמידנו בסיפורו אל הציג נור לשמוע את המיית הלב, הוא חופר בשבילנו בורות עמוקים, בו רות בעומק של יד. הוא מצליח לי העביר את האימה ואת הסקרנות כאחד של הילדיב לבית בקצה הרחוב, ביתו של השוטר ובתו, שהיא בדמיונם של הילדים „בטח ילדה עזובה — — — היא יתומה, השוטר אסף אותה כדי לנצל אותה“. באחד המסעות מגיע המספר וחברו אל הבית, „הגענו אל האיקליפטוס, נדרי תיל חלודה היתה כרוכה על גזעו ונמתחה מטנו אל עמודי עץ שתחמו חצרי. במרכזה עמד הכית. נג שטוח בלי רעפים. על חבל-דכיסה התי נוספה כרוח שמלה לבנה ארוכה, לידה התנודדו מקלות-ככיסה — — — נשמעה צעקה. נעצרנו, לא, לא... עזוב אותי...“ ואחריכך נשמע צחוק גס, ילדות קטנטונת, ילדות קי טנטונת, מה את פוחדת...“ זה היה קולו של מר מאינן, האיש היחיד שהעז ללכת בחציו השני של חרי חוב. האם הלך היום אל הכאר? ואולי צחקו של השוטר הוא זה, של השוטר המכה את כתו“ (עמ' 81). בסיפור מושבה אחר, „אניות הר גפרורים“, עולה דמותה של רחל המשוגעת שהיתה יושבת באמבטיה ומשיטה סירות גפרורים בגינת כי ביסה. אניות בעלת הקפטן שטבע ביים, ושל בנה יונה מאותו קפטן. בתחילת הסיפור עומד יונה עם שאר ילדי המושבה סביב בריכת-המים המלאה ורואה כיצד הם מטביעים גורי-חתולים לאחר שהטביעו בה את החתול-האם, ולאחר-מכן הם מאל-צים אותו לשחות בבריכה, אך הוא מסרב, „פחדן“ אומר לו חברו „תטבע. אף אחד לא יציל אותך“. כל ימי ילדותו, נעודו ובגרותו, מר מרת אמו המשוגעת את חייו. מר חיקה אותו מעל חבריו היחידים, המנודים כמוהו, הערבים שבמושבה, וסופה ששוברת את מטה לחמו. כאר שר מלאה סאת צרותיו הוא הולך בלילה לחולות „החולות כגלים נמרי כים של מים בכריכה, כשהרוח שטה על עלי העצים כפרדס, על גגות הרעפים. החול היה רך והוא ישב עליו. בבוקר הוא יראד את הים. אחר-כך יחזור הכיתה ויראה את ההרים שבהם נעלמה כתו של אחמד נאיה. החול היה רך והוא ליטף אותו. טמן את ידו בחול, הרים מלוא רחופן ופיזרו לאט-לאט על רגליו. החול ירד כחוטים דקים אוריריים של אור לבן, שהשמש מותרה לאחר הטביעה. שכך על נכו. התרומם וי הכיט על מיטבע גופו בחול, בעט בדמותו אשר בחול, רמס את דמותו אשר בחול, ונעלו מלאה גרנרים“ (עמ' 30). הוא מבקש את מותו, הוא מבקש לאבד את צלמו, ומעשיו על החול הם ההתאבדות הסמלית. הקור דמת להתאבדות הממשית שתבוא לאחר-מכן בבריכה, אותה בריכת נעוריו, בה ראה את הגורים טובעים אחר אמם כשם שהוא יטבע אחר אביו. כשם שנעליו מלאו חול על גבעת-החול בבריכה, „נעליו מלאו מים ומכנסיו ככדו“ (עמ' 36). אך שלא כגורלו של יונה המקראי, הן מוצא הצלה במשברי הים, יונה בנה של רחל המשוגעת בסיפורנו.

גברת פוגל הזקנה, המשכירה חדר בביתה לדייר, עליה מסופר בסיפור הנושא את שמה, מחכה אף היא, כרחל המשוגעת בסיפור הקודם, לים שישב לה את שאבד לה. בביתה תלויות תמונות מלחים ואוניות, רי מדי יום שישי היא לובשת שמלת-שושנים ונוסעת לנמל. בביתה, ב משך כל ימות השבוע, היא מבקשת למחות כל זכר לרישומי החדירה לתחום היחיד שלה, חדירה המתגלמת בעקבות דייר-המשנה שלה והי זרים הפוקדים אותה. הנטבעים בחול שבהצרה, „בכוקר, מסלקת את הדייר היה הולך לעבודתו, מסלקת אל חי רחוב את עקבותיו יחד עם עלי די צפצף המרשרשים ומחטי-האורן שי נפלו כלילה. האדמה היתה נשארת חלקה וקשה. אחרי הצהרים היה דייר חוזר מהעבודה ומשאיר את עקבותיו בחול הדק שכיסה את האדמה הקשה“ (עמ' 40). הנסיון לסלק כל חדירה זרה, מסוכלת תמיד מח דש, הרוח מביאה חול ועל החול נטבעים עקבות, שלא היו ניכרים על האדמה הקשה.

ב„מכתב בחולות“ שב פושע אל מחבוא על שפת ימה של יפו בו הטמינו הוא וחברו לפשע את שללם. לאחר שהוא מעלה את הקופסה, נרו טל מתוכה את חלקו ומשאיר לחברו מכתב, הוא מסתלק. זהו פשוטו של „מכתב בחולות“, אך המכתב ב חולות הוא אף רישומו שלו, הרגעי, הלא-קבוע ואף-על-פי-כן רישומו, ה גותר בחולות שהיו „כמו תמיד חלי קים וריקים, כמו גלים שקפאו“, „כשירד לבקעה שמע את החול התחוח נמס תחת פוליותיו. גרגרים אחרים חדרו לתוך נעליו והפכו לבויק“ (עמ' 12). מאוחר יותר, לפני שהתחיל לחפור, „התכונן כצריף, כי רוח, כצעדיו שבחול. עקבותיו לא נראו עוד דעקבות נעליים אלא כי שקעים מרודים בחול“ (עמ' 14). וב סוף, כאשר הוא מסתלק, הוא מסתכל לאחור ו, „ראה כיצד מטשטשת הרוח את עקבותיו ומכסה את רכור הסתום כשככה דקה של גרגרי חול. וכשי הכיט לשמים ראה שהלילה הולך ומכסה גם אותם“ (עמ' 17). הסיפור החותם את הקובץ „עוד מת אחד“, מתרחש במחנה-צבא גי דח שכסמוך לו, „כביש דנבלע בין ההרים. האנגלים סללו אותו. מעבר לכביש אבנים קטנות וחדות, הצומי חות מהאדמה. מעבר לאבנים החדות, (סוף בעמוד ב')

נוכתב בחולות

(סוף מעמוד א')

מפילת-כרזל שהתורכים לא גמרו לבנותה — רק הסוללה וגשרי-האבן המקומרים". (עמ' 131). שני חיילים הורגים אגב טיול, בבקעה, במזבלה, ערבי, ומשליכים את גוויתו לבור. בעוד האחד לבו אינו זוקפו על מעשה הרצח ואף משתמש בקופסת-הטבק העשויה כסף של הערבי, הרי חברו נרדף על-ידי המת. מהלך ע" ליהם אימים אף מוראד, החייל ה" מוביל את הזבל למזבלה ואוסף מן האשפה של הקצינים "שקופים" ו" מחביאם בארגז מתחת למיטתו. הם חוששים שהוא, האוסף הטאי אחרים ומסתובב כל ימיו במזבלה, יגלה אף את מעשיהם. זהו סיפור גברי, לא ברור לעתים, אך מצליח להעלות ביכולת רבה את המתרחש שם עד להיותו לסמל ממש.

סיפוריו של ישעיהו קורן הם בע" לי רבדים אחדים, שבהם יש מש" מעות לכל מעשה ולכל פרט. לזכותו ייאמר כי המשמעויות הסמליות בסיפוריו נובעות מתוך הדברים ואינן מורכבות עליהם וזהו ללא-ספק אחת ההוכחות החותכות לכך שעומד לפנינו פרוזאיקן חשוב כבר מסיפורו הראשון.